

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	9Nc/3/2023
Identifikačné číslo spisu:	5123200299
Dátum vydania rozhodnutia:	22.06.2023
Meno a priezvisko:	JUDr. Marián Sluk
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2023:5123200299.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu I.. G. G., narodeného XX. M. XXXX, Ž., L. C. K. XXXX/XX, zastúpeného advokátom Mgr. Tomášom Michnicom, Žilina, Na Priekope 174/13, proti žalovanej Slovenskej republike, v mene ktorej koná Generálna prokuratúra Slovenskej republiky, Bratislava, Štúrova č. 2, o náhradu nemajetkovej ujmy, pôvodne vedenom na Okresnom súde Dolný Kubín pod sp. zn. 7C/6/2023, o vylúčení sudkyne Krajského súdu v Žiline z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na Krajskom súde v Žiline pod sp. zn. 8NcC/5/2023, takto

rozhodol:

Predsedníčka senátu Krajského súdu v Žiline JUDr. Táňa Rapčanová je v y l ú č e n á z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na tomto súde pod sp. zn. 8NcC/5/2023 (pôvodne vedenej na Okresnom súde Dolný Kubín pod sp.zn. 7C/6/2023).

Odôvodnenie

1. JUDr. Táňa Rapčanová, predsedníčka senátu Krajského súdu v Žiline 8NcC (vo veci, sp. zn. 8NcC/5/2023) predkladacou správou zo 14. júna 2020 predložila Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky, ako súdu nadriadenému, námietku zaujatosti podanú žalobcom 9. júna 2023.

2. Podaním doručeným Krajskému súdu v Žiline 9. júna 2023 (č. l. 216 až 226 súdneho spisu) žalobca vzniesol námietku zaujatosti voči JUDr. Táni Rapčanovej, predsedníčke senátu Krajského súdu v Žiline s odvolaním sa na obsah uznesenia predsedníčky Krajského súdu v Žiline z 2. júna 2023 pod sp.zn. 8NcC/5/2023, v ktorom JUDr. Táňa Rapčanová oznamuje predsedníčke Krajského súdu v Žiline dôvody svojej zaujatosti pre negatívny vzťah k žalobcovi v súvislosti s údajnou trestnou činnosťou žalobcu, ale aj rôznymi vnútornými pocitmi namietanej sudkyne. Podľa žalobcu obsah oznámenia namietanej sudkyne uvedený v rozhodnutí predsedníčky krajského súdu zakladá jej vylúčenie z prerokovania a rozhodovania tohto sporu a to pre negatívny pomer namietanej sudkyne k žalobcovi.

3. JUDr. Táňa Rapčanová vo vyjadrení zo 14. júna 2023 k námietke zaujatosti žalobcu uviedla, že žalobcovu námietku zaujatosti považuje za dôvodnú, naďalej má k žalobcovi negatívny vzťah a preto žiada o jej vylúčenie z prejednávania a rozhodovania v tejto veci. Obdobne ako vo svojom oznámení z 23. mája 2023 adresovanom predsedníčke krajského súdu (viď č.l. 199 - 200 súdneho spisu),

zopakovala dôvody, pre ktoré sa cítil byť zaujatá. Predovšetkým, že žalobcu pozná ako kolegu z jeho pôsobenia na Okresnom súde Žilina, vo všetkých ním podaných občianskoprávných návrhoch sa cítila zaujatá a pre tento vzťah bola najvyšším súdom vylúčená, podozrenie žalobcu zo spáchania trestného činu v roku 2020 vzbudilo u nej vážne narušenie dôvery v žalobcu, žalobcovo písomné ospravedlnenie kolegom z februára 2021 a jeho odvolanie z 18. apríla 2023 u nej vyvolalo pocit hnevu, časť sudcovskej obce mala tunajší krajský súd považovať za korupčný, teda aj jeho sudcov, čo sa dotklo aj jej ako dlhoročnej sudkyne na tomto súde pôsobiacej od roku 1997. Všetky tieto skutočnosti mali vyvolať u namietanej sudkyne negatívny vzťah k osobe žalobcovi, ktorý jej bráni vec nezaujato prejednať a rozhodnúť.

4. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“) ako súd nadriadený Krajskému súdu v Žiline [§ 54 ods. 2 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“)] posudzoval opodstatnenosť tvrdenej možnosti vzniku pochybnosti o nezaujatosti u namietanej sudkyne odvolacieho senátu 8NcC Krajského súdu v Žiline z aspektu existencie dôvodov, pre ktoré je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci.

5. V zmysle § 49 ods. 1 CSP je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania sporu, ak so zreteľom na jeho pomer k sporu, k stranám, ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní možno mať odôvodnené pochybnosti o jeho nezaujatosti.

6. V zmysle § 52 ods. 1 CSP strana má právo z dôvodov uvedených v § 49 uplatniť námietku zaujatosti.

7. Účelom citovaného ustanovenia § 49 ods. 1 CSP je prispieť k nestrannému prejednaniu sporu (veci), k nezaujatému prístupu k stranám (účastníkom), ich zástupcom a osobám zúčastneným na konaní; zámerom je tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania. Cieľu sledovanému uvedeným ustanovením zodpovedá aj právna úprava skutočností, ktoré sú z hľadiska vylúčenia sudcu považované za právne relevantné. Týmito skutočnosťami sú právne významné vzťahy sudcu, a to jeho vzťah: a/ k sporu (veci), v rámci ktorého vzťahu by mal sudca svoj konkrétny záujem na určitom spôsobe skončenia konania a rozhodnutia sporu alebo konania, b/ k stranám sporu (účastníkom konania), ktorý by bol založený na príbuzenskom alebo rýdzo osobnom (pozitívnom alebo negatívnom) pomere k nim, c/ k zástupcom strán sporu (účastníkom konania), ktorý by bol založený na pomere vykazujúcom znaky vzťahu uvedeného pod b/, alebo d/ k osobám zúčastneným na konaní.

8. Citované zákonné ustanovenie predpokladá taký vzťah vlastného záujmu sudcu na prejednávanom spore (veci) alebo taký jeho osobný vzťah k stranám sporu (účastníkom konania), ich zástupcom, alebo osobám zúčastneným na konaní, ktorý by pri všetkej možnej snahe o správnosť rozhodnutia ovplyvnil jeho objektívny pohľad na spor a v konečnom dôsledku by mohol viesť k vydaniu nezákonného rozhodnutia.

9. Rozhodnutie o vylúčení sudcu podľa § 49 až 58 CSP predstavuje výnimku z ústavnej zásady, podľa ktorej nikto nesmie byť odňatý svojmu zákonnému sudcovi (čl. 38 Listiny základných práv a slobôd, čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky). Treba trvať na tom, že sudcu vylúčiť z prejednávania a rozhodovania pridelenej veci možno iba výnimočne a zo závažných dôvodov, ktoré mu celkom zjavne bránia rozhodnúť v súlade so zákonom nezaujato a spravodlivo. V zásade platí, že v určitej právnej veci by mal rozhodovať nezávislý a nestranný sudca vecne a miestne príslušného súdu, určený rozvrhom práce príslušného súdu a tento tzv. zákonný sudca by sa už v ďalšom priebehu konania nemal meniť. Výnimku z ústavnej zásady nezmeniteľnosti zákonného sudcu predstavuje inštitút vylúčenia sudcu z rozhodovania, ktorý zákonom predpokladaným postupom a zo zákonom predpokladaných dôvodov pripúšťa, aby zákonný sudca bol vylúčený z ďalšieho rozhodovania. Zámer, ktorý tu umožňuje prelomiť ústavnú zásadu nezmeniteľnosti zákonného sudcu, spočíva v zmarení hroziaceho rizika, že by v spore mohol rozhodovať zaujatý a nie nestranný sudca. Pri posudzovaní týchto dôvodov v konkrétnej situácii je nutné prihliadať aj na rozsiahlu judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) a Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej aj „ústavný súd“) a napokon aj na závery, ku ktorým dospela doterajšia súdno-aplikačná prax najvyššieho súdu.

10. ESLP pri riešení otázky nestrannosti sudcu vychádza z toho, že okrem nezávislosti sudcu je potrebné brať zreteľ aj na ďalšie aspekty subjektívneho a objektívneho charakteru. Tieto aspekty nestrannosti rozlíšil aj pri svojom rozhodovaní (pozri napríklad Piersack proti Belgicku).

11. Subjektívna stránka nestrannosti sudcu sa týka jeho osobných prejavov vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu a k stranám sporu, prípadne k ich zástupcom. Významné z tohto hľadiska je, čo si sudca myslel pro foro interno. Pri subjektívnej nestrannosti sa vychádza z prezumpcie nestrannosti, až kým nie je preukázaný opak. Na preukázanie nedostatku subjektívnej nestrannosti vyžaduje judikatúra ESLP dôkaz o skutočnej zaujatosti (pozri napríklad Hauschildt proti Dánsku). Rozhodujúce nie je však (subjektívne) stanovisko sudcu, ale existencia objektívnych skutočností, so zreteľom na ktoré môžu vzniknúť pochybnosti o nestrannosti sudcu. Objektívna nestrannosť sa neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska sudcu, ale podľa objektívnych symptómov. Práve tu sa uplatňuje tzv. teória zdania nezaujatosti [porovnaj tézu, že spravodlivosť nielenže musí byť poskytovaná, ale musí sa tiež javiť, že je poskytovaná („Justice must not only be done, it must also be seen to be done“)]. Nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť (Delcourt proti Belgicku).

12. Objektívny aspekt nestrannosti je založený na vonkajších inštitucionálnych, organizačných a procesných prejavoch sudcu a jeho vzťahu k prejednávaniu sporu, k stranám, ich zástupcom a osobám zúčastneným na konaní. Posúdenie nestrannosti sudcu nespočíva len v hodnotení subjektívneho pocitu sudcu, či sa cíti, resp. necíti byť zaujatý, ale aj v objektívnej úvahe, či možno usudzovať, že by sudca zaujatý mohol byť. Rozhodujúcim prvkom v otázke rozhodovania o zaujatosti, resp. nezaujatosti zákonného sudcu je, či obava stany sporu je objektívne oprávnená. Treba rozhodnúť v každom jednotlivom prípade, či povaha a stupeň vzťahu sú také, že prezrádzajú nedostatok nestrannosti súdu (Pullar proti Spojenému kráľovstvu), teda či je tu relevantná obava z nedostatku nezaujatosti. Relevantnou je len taká obava z nedostatku nestrannosti, ktorá sa zakladá na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach. Objektívnu nestrannosť nemožno ale chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tieň pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje z prejednávania a rozhodovania vecí.

13. Je potrebné brať zreteľ na skutočnosť, že spoločenské vzťahy v najširšom slova zmysle sú vzťahmi vzájomného pôsobenia, kontaktu a interakcie medzi členmi spoločnosti; preto závažnosť, ktorá by založila pochybnosť o nezaujatosti zákonného sudcu (znamenala dôvod pre jeho vylúčenie z prerokovania a rozhodovania vecí), môže aj pri zohľadnení tzv. teórie zdania uplatňovanej v judikatúre ESLP nastať iba v prípade, keď je celkom zjavné, že jeho vzťah k sporu, stranám, ich zástupcom či osobám zúčastneným na konaní, dosahuje taký charakter a intenzitu, že aj napriek zákonom ustanovenej povinnosti nebude môcť rozhodovať „sine ira et studio“, teda nezávisle a nestranne (porovnaj napr. I. ÚS 332/08). Rozhodovať nestranne nie je právom, výsadou či privilegiom sudcov. Ide o základnú povinnosť sudcov, o štrukturálny prvok súdneho systému.

14. Nezávislosť je najdôležitejšia vec justície. Nezávislosť súdnej moci je prejavom jej funkčnosti. Nezávislosť súdnej moci je pojem s dvojítm významom, a to jednak nezávislosť súdov (inštitucionálna nezávislosť), jednak nezávislosť sudcov (individuálna nezávislosť). Nezávislosť sudcu treba vidieť ako jeho nezávislosť od zložiek politického systému, rovnako ale aj ako nezávislosť v rámci samotnej súdnej moci (celého súdneho systému), konkrétneho súdu, na ktorom sudca pôsobí, nezávislosť vo vzťahu k vedeniu a kolektívu súdu.

15. Existencia oprávnených pochybností o nestrannosti sudcu závisí vždy od posúdenia konkrétnych okolností prípadu a podľa objektívneho kritéria sa musí rozhodnúť, či (úplne odhládnuv od osobného správania sa sudcu) existujú preukázateľné skutočnosti, ktoré môžu spôsobiť vznik pochybnosti o nestrannosti sudcu (pozri Fey proti Rakúsku). Pri rozhodovaní, či je daný oprávnený dôvod na obavu, že konkrétny sudca je nestranný, je stanovisko osoby oprávnenej namietat' zaujatosť dôležité, ale nie rozhodujúce, určujúce je to, či sa môže táto obava považovať za objektívne oprávnenú. Len nestranný súd totiž poskytuje stranám rovnaké príležitosti na uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny

poriadok (II. ÚS 71/97).

16. Z judikatúry ESLP a ústavného súdu možno vyvodiť, že subjektívne hľadisko sudcovskej nestrannosti sa musí podradiť prísnejšiemu kritériu objektívnej nestrannosti. Za objektívne však nemožno považovať to, ako sa nestrannosť sudcu len subjektívne niekomu javí, ale to, či reálne neexistujú okolnosti objektívnej povahy, ktoré by mohli viesť k legitímnym pochybnostiam o tom, či sudca určitým, nie nezaujatým vzťahom k sporu, k stranám, k ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní disponuje.

17. Z hľadiska posúdenia opodstatnenosti stranou sporu vznesenej námietky zaujatosti nie je rozhodujúci jej osobný subjektívny názor, domnienka alebo úvaha. Nemožno preto bez ďalšieho brať na zreteľ len samotné pochybnosti namietajúceho o objektívnom a nestrannom rozhodovaní sudcu, ale vždy treba posúdiť skutočnosti, ktoré viedli k tomu, že strana pochybuje o objektívnosti sudcu. Nadriadený súd môže vylúčiť namietaného sudcu z prejednávania a rozhodovania veci až vtedy, keď je evidentné, že vzťah sudcu nie je stranou len tvrdný, ale že skutočne existuje a svojou povahou a intenzitou vykazuje znaky relevantné v zmysle § 49 ods. 1 CSP.

18. Sudca je predstaviteľom súdnej moci. Pri výkone svojej funkcie je nezávislý a zákony a iné všeobecne záväzné právne predpisy je povinný vykladať podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia (čl. 144 Ústavy Slovenskej republiky, § 2 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediach a o zmene a doplnení niektorých zákonov).

19. V danom prípade žalobca odôvodnil námietku zaujatosti tvrdením o negatívnom vzťahu namietanej sudkyne k jeho osobe, čo má preukazovať obsah oznámenia tejto sudkyne v rozhodnutí vydanom predsedníčkou krajského súdu. Z tohto mimo iného vyplýva, že konanie žalobcu ohľadom ospravedlnenia sa a odvolania toho ospravedlnenia v súvislosti s trestným konaním vyvolalo u namietanej sudkyne hnev. Hnev je silná negatívna emócia, ktorá stavia človeka proti osobe, miestu, alebo predmetu, ktoré v ňom vyvolali uvedenú emóciu. Hnev môže viesť až k tomu, aby sa konalo a postupovalo deštruktívne voči iným. Namietaná sudkyňa opakovane (v oznámení i vyjadrení k námietke) potvrdzuje svoj negatívny vzťah k žalobcovi i emóciu hnevu voči žalobcovi. Vo vyjadrení uvádza, že súhlasí s námietkou zaujatosti, cíti sa byť zaujatá a žiada o vylúčenie z prejednávania a rozhodovania veci, lebo negatívny vzťah k žalobcovi jej bráni vec nezaujato prejsť a rozhodnúť.

20. Pokiaľ ide o subjektívne aspekty nestrannosti namietanej sudkyne je potrebné konštatovať, že namietaná sudkyňa súhlasí s námietkou zaujatosti vznesenou žalobcom, cíti sa byť zaujatá, pretože podľa jej tvrdení tu existuje negatívny vzťah medzi ňou a žalobcom, pre ktorý by bolo možné pochybovať o jej nezaujatosti a preto žiada o vylúčenie z prerokovania a rozhodovania tejto veci. Samotné správanie sa sudkyne (vyjadrenie negatívneho vzťahu k žalobcovi a pocitu hnevu voči žalobcovi), spochybňuje jej subjektívnu nestrannosť. Negatívny (napr. nepriateľský) vzťah je takým typom osobného vzťahu, ktorý môže zakladať odôvodnené pochybnosti o nezaujatosti sudcu (porovnaj napr. sp.zn. 2Nc/2/2015, sp.zn. 8Nc/12/2014).

21. Pri rozhodovaní, či uvádzaná okolnosť o negatívnom vzťahu prezrádza nedostatok nestrannosti sudkyne (z objektívnych aspektov), a teda či je tu relevantná obava z nedostatku nezaujatosti vychádzal Najvyšší súd Slovenskej republiky z vyššie citovanej judikatúry ESLP a tiež z tzv. teórie zdania nezaujatosti [že spravodlivosť nielenže musí byť poskytovaná, ale musí sa tiež javiť, že je poskytovaná].

22. Negatívny vzťah namietanej sudkyne k žalobcovi deklaruje vyjadrenie sudkyne k námietke zaujatosti, ktoré vychádza z rovnakých okolností, aké boli uvádzané v jej oznámení predsedníčke súdu, týkajúcich sa trestného konania vedeného proti žalobcovi i jeho konania v súvislosti s ospravedlnením a jeho odvolaním, vyvolávajúceho u namietanej sudkyne i pocit hnevu, teda opozitný, deštruktívny (negatívny) postoj sudkyne a u žalobcu z tohto dôvodu (negatívneho postoja) obavu z nedostatku nezaujatosti zákonnej sudkyne. Podľa názoru nadriadeného súdu z objektívneho hľadiska nemožno ignorovať, že tu existuje legitímny dôvod na obavy vo vzťahu k prípadnej nestrannosti namietanej sudkyne, a to pre

negatívny vzťah k osobe žalobcu (animozita a hnev). Hnev totiž môže viesť až k tomu, aby sa konalo a postupovalo deštruktívne a nenáležité voči iným. Pri objektívnom pohľade nezaujatého pozorovateľa môže vyplývať podozrenie, že vzťahy medzi nimi sú vážne narušené a negatívne. Možnosť osobnej animozity, hnevu i vyslovené obavy samotnou sudkyňou o negatívnom vzťahu k žalobcovi a o jej nezaujatosti, či nestrannosti môžu vzbudiť objektívnu pochybnosť u nestrannej osoby (aj laickej verejnosti) o nezaujatosti sudkyne.

23. V prípade namietanej sudkyne vzal Najvyšší súd Slovenskej republiky na zreteľ, že ide o osobný vzťah negatívnej povahy k žalobcovi (animozita, hnev), nie o vzťah neutrálny, bez predsudkov, ktorý môže svojou povahou, charakterom a intenzitou vzbudzovať z objektívneho i subjektívneho hľadiska dôvod zakladajúci pochybnosť o nezaujatosti sudkyne, pri ktorom dospel Najvyšší súd Slovenskej republiky k záveru o existencii skutočnosti, ktorá je relevantná z hľadiska § 49 ods. 1 CSP, a ktorá ju vylučuje z prejednávania a rozhodovania v danej veci.

24. Najvyšší súd Slovenskej republiky preto rozhodol o vylúčení predsedníčky senátu Krajského súdu v Žiline JUDr. Táni Rapčanovej z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na tomto súde pod sp. zn. 8NcC/5/2023 (pôvodne vedenej na Okresnom súde Dolný Kubín pod sp.zn. 7C/6/2023).

25. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.